

SUOMEN TEATTERIT

SUOMEN TEATTERIT RY

- VUOSISATA TEATTEREIDEN HYVÄKSI

SISÄLLYS

Perustaminen	2
Näyttämötaiteen tunnettuutta edistämässä.....	3
Lainaus, ohjelmistohankinta ja arkistointi.....	4
Keskuspuvusto	5
Nimen kehittyminen.....	5
Vuosisadan merkittäviä sopimuksia.....	6
Yhteistyö	7
Liitteet	8
Suomen Teatterit ry:n johtajat.....	8
Suomen Teatterit ry:n puheenjohtajat.....	9
Lähteet	9

PERUSTAMINEN

Suomen Näyttämöiden Liitto perustettiin 1922 edistämään valtionapua saavien teattereiden taiteellisia päämääriä ja tukemaan taloudellista asemaa. Liiton tehtäväksi määritettiin toimittaa liittoon kuuluvien teattereiden tietoja viranomaisille, ehdottaa valtion menosääntöön teattereille toimitettavaa tukea, käsitellä ammattinäyttelijöiden palkkausperusteita, luetteloida alan tekijöitä, tarkastaa, hankkia, välittää ja kääntää näytelmiä, nuotteja ja muuta ammattikirjallisuutta tai tarpeistoa. Liiton tuli neuvoa jäseniään ohjelmiston valinnassa sekä kaikenlaisissa teatterin kysymyksissä. Sen tuli edistää alan kehitystä järjestämällä ja tukemalla koulutusta, perustamalla alaa koskevan kirjaston ja kustantaa teatteriammatillista kirjallisuutta.

Heti perustamisvuonna Suomen Näyttämöiden Liitto lähti kartoittamaan jäsentattereidensa tarpeita selvittämällä kyselyllä: *”Mitä olisi tehtävä maamme teatterien yleisen taiteellisen ja taloudellisen tason kohottamiseksi siitä vaikeasta asemasta, mihin nykyiset olosuhteet ovat näyttämötaiteen saattaneet?”*

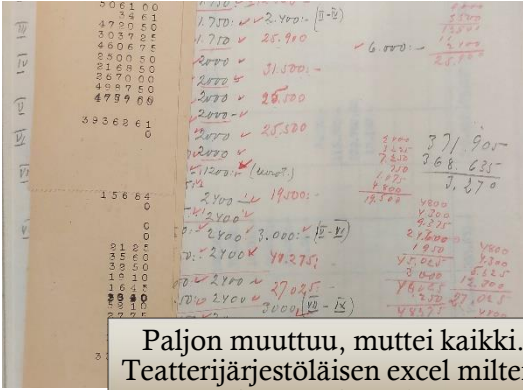
Teattereiden toimintaedellytysten parantaminen on edelleen Suomen Teattereiden tehtävä ja perustamismotiivit sadan vuoden takaa ovat yhä läsnä toiminnassa.

“Ei ole eduskunnankaan rappusia säästetty. Ilahduttavinta kuitenkin on, että eduskunnan taholta on oma-aloitteisesti pyritty tukemaan maan teatterilaitoksen työtä. - - - Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö maamme johtavissa poliittisissa piireissä olisi teatterilaitostamme arvioitu kulttuuritekijäksi, jonka hoivaaminen kuuluu valtion tehtäviin. Jos valtion varat eivät aina riittäneet siinä määrin kuin suotavaa ja toivottavaa olisi ollut, niin maamme teatteri ei ole ainoa anojien pitkässä sarjassa. Oville kolkuttajia on ollut paljon. Eikä meidän tarvitse tuntea joutuneemme lapsipuolen asemaan, vaan olemme ”hyvä ja uskollinen palvelija, jonka päälle on paljon pantu”.”

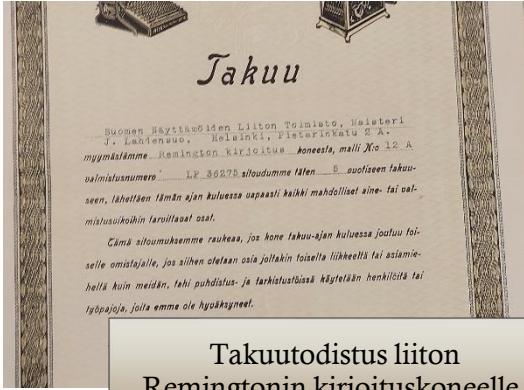
– Albert Saloranta SNL johtaja 1936–1963

SUOMEN TEATTERIT

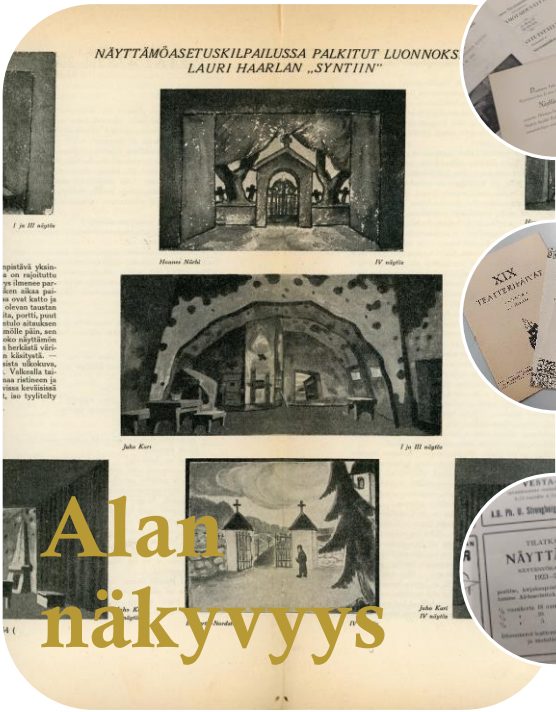

Paljon muuttuu, muttei kaikki. Teatterijärjestöläisen excel miltein sadan vuoden takaa!.

Takuutodistus liiton Remingtonin kirjoituskoneelle.

NÄYTTÄMÖTAITEEN TUNNETTUUTTA EDISTÄMÄSSÄ

SNL aloitti pian perustamisensa jälkeen näyttämötaidenäyttelyiden ja -kilpailujen järjestämisen löytääkseen uusia lahjakkuuksia sekä lisätäkseen yleistä ymmärrystä skenografiaan.

Teatteripäivät toivat yhteen teatteriväkeä eri kaupungeista. Ohjelmaan kuului perinteisesti puheita, tervehdyskiä, seminaari, esityksiä, illallinen ja lisää puheita. Teatteripäivistä muotoitui teatterikenttää yhdistävä traditio. SNL järjesti Teatteripäivät 1926-1941.

Näyttämö-lehteä alettiin julkaista 1923. Päämääränä oli kansallisen näyttämötaiteen kaikenpuolinen vaaliminen ja kehittäminen.

Teatteria tehtiin sekä taiteena että työnä ymmärrettävämmäksi ja näkyvämmäksi. Samalla rakennettiin ammatillista ylpeyttä ja luotiin rakenne yhteistyölle. Teatteripäivät, kilpailut ja alan lehti

SUOMEN TEATTERIT

näkyvät suomalaisella teatterialalla edelleen Thalia-juhlanä ja Teatteri&Tanssi+Sirkus-lehtenä, vaikka niiden hallinnoiminen on siirtynyt muille alan toimijoille.

LAINAUS, OHJELMISTOHANKINTA JA ARKISTOINTI

Arkisto ja välitys

Arkistoon kerättiin suomenkielisten teattereista julkaistut kirjoitukset ensin Sanomalehtien Ilmoitustoimiston avulla, myöhemmin toimiston oma väki selasi ja leikkasi talteen artikkelit.

Ohjelmistohankinta ja ulkomaisten teosten suomennuttaminen. Teattereille oli tarjolla näytelmiä, joita ei ollut ilmestynyt kirjakauppoihin. Tilauksia ja tiedusteluja saapui Amerikasta asti.

Kansainvälisten suhteiden kannalta tämä oli tärkeää, jotta tekijät saivat heille kuuluvat maksut täsmällisesti. Suomennosluetteloita jaettiin ilmaiseksi kaikille teattereille, harrastajanäyttämöille sekä nuorisoseuroille.

Toimistotyössä oli huomattavana osana näytelmien lainaus. Näytelmiä monistettiin toimistolla urakkatyönä. Suuren kysynnän ja lukuisten uusien näytelmien vuoksi tätä työtä oli hyvinkin paljon. Toimistolla oli toisinaan viisikin puhtaaksikirjoittajaa samaan aikaan. Myös arkistoksi kehittynyt leikekokoelma työllisti ja tuotti lopulta tilaongelmia, joten 60-luvulle arkistointi siirrettiin Teatteri-lehdelle.

Teatterimuseosta löytyy arkistoituna Suomen Teattereiden asiakirjoja mappi toisensa perään. Valtaosa tallessa olevista kirjeistä koskevat seminaaritiedotteita, kutsuja, näytelmien sopimuksia ja lainauksia. Varsinkin muistutusviestejä tekijänpalkkioista on teatterihistoriantutkijoille pengottavana runsaasti. Luonnollisesti mukana on myös kirjeenvaihtoa kirjailijoiden, kääntäjien ja teatterijohtajien kanssa. Keräämällä talteen sanomalehtien teatterimaininnat ja arkistoimalla valtakunnallista toimintaansa Suomen Näyttämöiden Liitto tallensi tulevien historiantutkijoiden käyttöön hienon näkymän vuosisadan alun suomalaiseen teatterielämään.

SUOMEN TEATTERIT

KESKUSPUVUSTO

Suomen Näyttämöiden Liitto organisoï keskuspuvustoa, joka oli vastaus teattereiden resurssipulaan. Viipurin Kaupunginteatterin lopettaessa toimintansa, se myi koko puvustonsa Liitolle. Tästä ostoksesta saatiin pohja puvustolle, johon kuului jo vuonna 1949 reilu tuhat nimikettä. Myös lainojen määrä oli merkittävä. Keskuspuvuston ensimmäinen sijainti oli Kansallisteatterin kellarissa. Vuonna 1951 puvustolle saatiin isommat tilat Eerikinkadulta.

Liiton toimintakertomuksen (1950) mukaan: ”Keskuspuvusto on jatkanut edelleenkin toimintaansa, sanoisimmeko suotuisien tähtien alla, sillä sen välttämättömyys on osoittautunut siinä, että teatterit edelleenkin ovat käyttäneet sitä ”hovihankkijanaan”.

1960-luvulla puvusto käsitti yli 3000 pukua. Puvustonhoitajana toimi sen perustamisesta saakka lida Kuusela. Häntä voidaan pitää puvuston luojana. Vuonna 1965 puvusto myytiin, koska sen tarve ammattiteattereissa oli vähentynyt niin merkittävästi.

NIMEN KEHITTYMINEN

Suomen Teatterit ry on sadan vuoden historiansa aikana tunnettu kolmella nimellä. Ensin Suomen Näyttämöiden Liittona (1922-1965), sittemmin Suomen Teatteriliittona (1965-2006) ja nykyisin Suomen Teatterit ry – Finlands Teatrar rf eli ”STEFI”.

Suomen Näyttämöiden Liitto sai uuden nimen Suomen Teatteriliitto 15.4.1965. Nimen nähtiin kuvaavan paremmin liiton luonnetta valtionapua nauttivien ammattiteattereiden yhtymänä.

Vuonna 2007 siirryttiin nykyiseen nimeen Suomen Teatterit ry. Nimenvaihdoksen takana oli ajatus toiminnan suunnan selkeyttämisestä: ammattiteattereiden edunvalvonta, työnantajaliiton

työtehtävät ja formaali edustaminen Suomen Teattereille. Muutos tapahtui todellisuudessa paljon aikaisemmin, kuin nimenmuutos, jolla asia virallistettiin. Uusi nimi myös selkeytti Suomen Teattereiden vilkastunutta kansainvälistä vaikuttamistyötä, sillä aiempaa nimeä ei aina ymmärretty työnantajajärjestönä.

VUOSISADAN MERKITTÄVIÄ SOPIMUKSIA

1928	• Bernin sopimus
1954	• Ensimmäinen TES
1992	• Valtionosuus-järjestelmä
2022	• Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmä

Suomi liittyi ensimmäisten maiden joukossa kansainväliseen Bernin sopimukseen vuonna 1928. Bernin sopimuksella teokseen sovelletaan sen alkuperäisen sopimuksen maan tekijänoikeuslakia. Se vakautti ohjelmistohankintaa ja tekijänpalkkioita. Sopimuksen myötä myös suomennosten laatu oli paremmin kontrollissa.

Työehtosopimukset alkoivat yleistyä vuoden 1944 jälkeen. Teattereiden ensimmäinen neuvotteluvaatimus ja luonnos näyttelijän työehtosopimuksesta syntyi 1951, mutta ensimmäinen TES allekirjoitettiin vasta 30.1.1954. Suurimmat neuvottelukysymykset olivat pukuavustukset, näyttelijäedustajien pääsy johtokuntien jaostokokouksiin ja näyttelijän erottamattomuus kymmenen palvelusvuoden jälkeen. Neuvottelut olivat niinkin dramaattiset, että loppuvaiheessa neuvottelutahot kommunikoivat huoneesta toiseen kuljetetuilla paperilapuilla.

Työehtosopimus selkeytti käytäntöjä ja toimintamalleja. Teatterialan työehtosopimuksista neuvottelemine ja niiden kehittäminen on edelleen yksi STEFI:n tärkeimmistä tehtävistä.

Teatterialan ensimmäinen työehtosopimus allekirjoitettiin Suomen Näyttämöiden Liiton, Työväen Näyttämöiden Liiton ja Suomen Näyttelijäliiton kesken 1954 ja se astui voimaan saman vuoden elokuussa. Tuolloin sopimus oli voimassa vain vuoden kerrallaan ja sisälsi oikeuden irtisanoutua sopimuksesta, mikäli esittää samalla vastapuolelle uuden työehtosopimuksen. Painettu TES

SUOMEN TEATTERIT

(1954) on liitteinen pituudeltaan 11 sivua. Tänä päivänä teatterialan työehtosopimus on kasvanut miltein 150-sivuiseksi.

Teatteri- ja orkesterilaki vahvistettiin 1992 ja se tuli voimaan 1993. Harkinnanvaraisesta tuesta siirryttiin valtionosuusjärjestelmään (kavereiden kesken VOS). Muutos tarkoitti teattereille vakautta ja turvaa. Valmisteluja oli tehty 1980-luvulta asti ja pitkäjänteisellä työllä Suomen Teatteriliiton jäsenet pääsivät lain piiriin. Uudistus muutti myös kuntien tukijärjestelmään ja vaikutus niin kutsuttujen vapaiden ryhmien ja uusien yrittäjien kannalta ei tuonut helpotusta.

Oli onni, että vankka pohjatyö, komiteatoiminta ja siihen liittyvät valmistelutoimet oli saatu pitkälle ennen lamaa. Harva silloisen VOS:n tuen piiriin päässeistä ovat myöhemminkään poistuneet riveistä.

2010-luvulla VOS-järjestelmä kaipasi päivitystä. Silloin valmisteltiin valtionosuusuudistus, joka päivitti museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmää. Rakenteita ei muutettu rajusti, mutta uudistus korjasi pitkään muuttumattomana pysyneen järjestelmän pahimpia virheitä. Uusi esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmä tuli voimaan vuonna 2022.

YHTEISTYÖ

Vuonna 1991 iso osa Suomen teatterijärjestöistä muuttivat saman katon alle Teatterikulmaan. Aikaisemmin toimistot olivat hajallaan pitkin kaupunkia ja monilla oli vaikeuksia. Teatterikulma kokosi järjestökentän yksiin ja yhteistyö parani. Oli mutkatonta piipahtaa naapurijärjestön luona rupattelemassa ongelmista. Tiiviistä toiminnasta syntyi TINFO (Teattereiden tiedotuskeskus) sekä näytelmien välitystoimisto Näytelmäkulma. Vaikka molempien toiminnassa oltiin mukana, niiden perustaminen kiinteytti Teatteriliiton toimintaa. Toiminnan paino siirtyi yhä vahvemmin ammattiteattereiden kulttuuripoliittiseen edunvalvontaan ja työehtosopimuksiin.

Neuvostoliitto hajosi, jolloin avauduttiin kohti Eurooppaa ja kansainvälisiä suhteita rakennettiin muurinmurtajan tarmolla. Myös Suomen Teatteriliiton (nyk. Suomen Teatterit ry:n) kansainvälinen toiminta muuttui.

Euroopan unionin vahvistuminen oli merkittävää, ja sen merkitys, että oltiin samoissa pöydissä suuntaamaan direktiivejä kulttuurin osa-alueen osalta. Ne oli saatava palvelemaan myös teatteri- ja orkesterimaailmaa. *Performing Arts Employers Associations League Europe* (Pearle) on eurooppalaisen esittävän taiteen työnantajien yhteistyöjärjestö, johon liittyminen oli iso saavutus.

SUOMEN TEATTERIT

Yhteyksiä tehtiin myös Atlantin yli ja muuallekin maailmaan. Suomalaisen teatterin maine kiiri hyvästä teatterijärjestelmästä ja saatiin vastaanottaa monenlaisia vieraita maailmalta.

Vakinaisten teatterilaitosten ulkopuolelle syntyneet ammattiteatterit halusivat 60- ja 70-lukujen taitteessa yhdistää voimansa edunvalvonnassa. Yhteiseksi vaikutuskanavaksi perustettiin Teatterikeskus ry vuonna 1971. Suomen Teatterit ry ja Teatterikeskus ry tekevät tiivistä yhteistyötä ajaessaan ammatillisen teatterityön etuja.

Vuosikymmenen 2010–2020 vaihteessa teatterialan rahoituspohja oli uudelleen neuvottelun kohteena ja kaikki valtionosuusjärjestelmässä toimivat teatterit keskittivät edunvalvontansa STEFlin. Tällöin Suomen Teatterit saivat useita uusia jäseniä. Se muovasi organisaation roolia vahvemmin kaikkien ammattiteattereiden kehityksen puolestapuhujaksi yhdessä muiden teatterialan järjestöjen kanssa. Yhteisenä tavoitteena on turvata koko esittävän taiteen kentälle laadukas edunvalvonta riippumatta teattereiden tai ryhmien rahoitusratkaisusta.

Sadassa vuodessa on ehditty muuttamaan useampaan kertaan. Tällä hetkellä Suomen Teatterit asustaa Eerikinkatu 3:ssa yhdessä Teatterikeskuksen, Finlands Festivalin ja Suomen Sinfoniaorkesterien kanssa.

LIITTEET

SUOMEN TEATTERIT RY:N JOHTAJAT

Jalmari Lahdensuo	Fil.maisteri	1922–1931
Otto Al'Anttila	Näyttelijä	1931–1936
Ritva Laatto	Fil.maisteri	1963–1965
Simo Konsala	Fil. maisteri	1965–1992
Matti A. Holopainen	Hallintotiet. maisteri	1992–2002
Tuomas Auvinen	FT	2002–2006
Matti A. Holopainen	Hallintotiet. maisteri	2006–2010
Tommi Saarikivi	OTK, VT	2010–2021
Kaisa Paavolainen	FM	2021-

SUOMEN TEATTERIT

SUOMEN TEATTERIT RY:N PUHEENJOHTAJAT

Fil.maisteri W.E.Liuksiala
1922-1923
Kansallisteatteri

Fil.tohtori Fredr. J. Lindström
1923-1924
Kansallisteatteri

Näyttelijä Olga Poppius
1924-1925

Rehtori Yrjö Rosendal
1925-1925
Viipurin Näyttämö

Näyttelijä Olga Poppius
1925-1926

Fil.maisteri Erkki Kivijärvi
1926-1928
Kansallisteatteri

Professori V.J. Mansikka
1928-1930

Näyttelijä Teuvo Puro
1930-1956
Kansallisteatteri

Pääjohtaja Arvi Kivimaa
1956-1983
Kansallisteatteri

Professori Erkki Salonen
1983-1987
Kansallisteatteri

Toimitusjohtaja Timo Setälä
1983-1987
Kansallisteatteri

Toimitusjohtaja Timo Setälä
1987-1996
Lahden Kaupunginteatteri

Fil.maisteri Sakari Haukka
1996-1997
Tampereen Teatteri

Kouluneuvos Voitto Ranne
1997–2008

Tilaaajohtaja Lasse Eskonen
2008–2016

Sosiaalineuvos Maija Perho
2016–

LÄHTEET

Kiitos haastatteluista Matti A. Holopainen, Tommi Saarikivi ja Kaisa Paavolainen.

Stefi 100 -historiankurkistukset <https://suomenteatterit.fi/stefi-100/> Koonnut Anu Karanto 2022

Suomen Teatterit ry:n arkisto, Teatterimuseo

Albert Saloranta: Piirteitä Suomen Näyttämöiden Liiton toiminnasta 1922–1946 Alkulause 1–5

Simo Konsala: Vita Brevis - Ars Longa. Kutsu lumoon. Suomen Teatteriliiton juhlaulkaisu 1997